

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING PUBLIC PARTICIPATION IN COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT OF PUA DISTRICT COMMUNITY DEVELOPMENT OFFICE IN NAN PROVINCE

อัมพร พรหมตาแก้ว¹, ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล², ธิติวดี หมั่นมี³, วินิจ ผาเจริญ⁴

Amporn Promtakaew¹, Theeratas Rojkitjakul², Thitiwut Munmee³, Winit Pharcharuen⁴

¹สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน,

²วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

³คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

⁴มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹Nan Provincial Community Development Office,

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist Campus,

³Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

⁴Maejo University

Corresponding Author E-mail: chicky.kaijang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วม และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 397 คน วิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้วยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคนใช้เทคนิคด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วม โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R = .730^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้อปริหานิยธรรมพบว่า การประชุมอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินงานร่วมกันภายใต้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัด โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการส่งเสริมบทบาทสตรี ร่วมสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี การส่งเสริมให้ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การส่งเสริม; การมีส่วนร่วม; การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน; สำนักงานพัฒนาชุมชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of public participation in community economic development; 2. To examine the relationship between the Aparihaniyadhamma and public participation; and 3. To propose a Buddhist Integration for promoting public participation. The research methodology employed a mixed-methods approach. Incorporating a quantitative survey of 397 samples. Data were analyzed using a statistical package to determine frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative data were obtained through in-depth interviews with 10 key informants and analyzed using content descriptive analysis.

Findings were as follows: 1. The overall level of public participation was at a high level. ($\bar{X} = 4.31$) 2. The relationship between the Aparihaniyadhamma and public participation showed a positive correlation at a relatively high level. ($R=0.730^{**}$) which was statistically significant at the 0.01 level. and 3. Regarding Buddhist integration for promoting participation using the Aparihaniyadhamma, was found that regular meetings and collective operations under strict regulations were essential. By integrating local wisdom alongside the promotion of women's roles and the preservation of cultural traditions, encouraging the adherence to Dhamma principles in both daily life and work serves as a vital foundation for developing the community economy with stability and sustainability.

Keywords: Buddhist Integration; Promotion; Participation; Community Economic Development; Community Development Office

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่มุ่งส่งเสริมให้ภาคพลเมืองมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การตัดสินใจเชิงนโยบาย และการจัดการทรัพยากรในระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ความยั่งยืน (พนารัตน์ มาศฉมาดล, 2563) ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก การลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้สามารถแข่งขันได้ โดยอาศัยกระบวนการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และการวางแผน กองแผนงาน, 2566)

กรมการพัฒนาชุมชน มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน โดยบูรณาการโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุน เพื่อมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่จากข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform) ปี 2567 และผลจากการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จังหวัดน่าน พบว่า ประชาชนในอำเภอปัวยังประสบปัญหาความยากจนและมีรายได้น้อยเป็นจำนวนมาก โดยมีสาเหตุจากการขาดทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ การเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนที่จำกัด ภาระหนี้สินของครัวเรือน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนายังขาดความต่อเนื่อง (กลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน, 2567)

การศึกษานี้จึงมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยบูรณาการหลักอธิปไตยธรรม เป็นแนวทางส่งเสริมความสามัคคี ความไว้วางใจ และความพร้อมเพรียงของคนในชุมชน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2564) ประกอบด้วย หมั่นประชุมเป็นนิตย พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรม ไม่บัญญัติหรือไม่

ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ การเคารพนับถือผู้ใหญ่ การให้เกียรติและเคารพสตรี ส่งเสริม วิชาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และการอารักขา คุ่มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชนมีประสิทธิภาพและเกิดความร่วมมือ อย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีสนใจศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน เพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วม การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อเสริมสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพึ่งพา ตนเองและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนา กระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ใช้รูปแบบศึกษาวิจัยแบบผสานวิธี ซึ่งได้แก่ ดำเนินการทั้งเชิงปริมาณที่ใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน จำนวน 51,638 คน (สำนักทะเบียนอำเภอปัว, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

2.3.1 กลุ่มผู้บริหาร

2.3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

2.3.3 กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา

2.3.4 กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์

2.3.5 กลุ่มผู้แทนประชาชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้) ตอนที่ 2 หลักการบริหารนิยธรรม (7 ด้าน 21 ข้อ) ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (4 ด้าน 12 ข้อ) และตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ผ่านการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.8 - 1.0 ซึ่งถือว่าเครื่องมือใช้ได้ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's α) เท่ากับ 0.956

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบที่มีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามที่ถามความคิดเห็น หลักการบริหารนิยธรรม และตอนที่ 3 คำถามถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งได้รับการตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อรับรองคุณภาพข้อมูลและความสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรถึงนายอำเภอปัว จังหวัดน่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ 2. นำแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อำเภอปัว จำนวน 397 คน และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 397 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และ 3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการนัดหมายวัน เวลาและ

สถานที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ด้วยการสรุปเป็นประเด็น แล้วนำมาสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยภาพรวม

(n = 397)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การตัดสินใจ	4.20	0.63	มาก
2. การดำเนินงาน	4.36	0.61	มาก
3. การรับผลประโยชน์	4.49	0.55	มาก
4. การประเมินผล	4.18	0.64	มาก
ภาพรวม	4.31	0.53	มาก

จากตารางดังกล่าว พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ผลเป็นดังนี้ การรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.61) การดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.61) การตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63) และการประเมินผล ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.64)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน สรุปลำดับตาราง

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน

(n = 397)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวม	ตัวแปรตาม			
		1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
หลักอปริหานิยธรรม โดยภาพรวม	.730**	.662**	.657**	.659**	.570**
1. หมั่นประชุมเป็นนิตย	.517**	.514**	.469**	.372**	.436**
2. พร้อมเพื่อกันประชุม พร้อมเพื่อกันทำกิจกรรม	.595**	.527**	.539**	.542**	.468**
3. ไม่บัญญัติ หรือไม่ลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจ	.547**	.487**	.477**	.553**	.397**
4. การเคารพนับถือผู้ใหญ่	.486**	.462**	.421**	.412**	.394**
5. การให้เกียรติและเคารพสิทธิสตรี	.582**	.509**	.515**	.570**	.442**
6. ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม	.614**	.546**	.568**	.553**	.474**
7. การอารักขา ค้ำครอง ปกป้อง อันชอบธรรม	.567**	.493**	.523**	.524**	.437**

จากตารางดังกล่าว พบว่า หลักอปริหานิยธรรม โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน ในระดับค่อนข้างสูง ($R=.730^{**}$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ด้านพร้อมเพื่อกันประชุม พร้อมเพื่อกันทำกิจกรรม ด้านการให้เกียรติและเคารพสิทธิสตรี ด้านการอารักขา ค้ำครอง ปกป้อง อันชอบธรรม ด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจด้านหมั่นประชุมเป็นนิตย และด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน พบว่า

3.1 ด้านหมั่นประชุมเป็นนิตย ประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสะท้อนปัญหา ความต้องการและวางแผนร่วมกัน

3.2 ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียงกันในทุกขั้นตอน เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนดำเนินไปอย่างเป็นระบบ

3.3 ด้านไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ยึดมั่นในกฎระเบียบ ข้อบังคับ การปรับเปลี่ยนกฎ ระเบียบต้องผ่านการพิจารณาจากเวทีประชาคม

3.4 ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ ให้ความเคารพ รับฟังและน้อมนำคำแนะนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากผู้อาวุโสหรือปราชญ์ชุมชน มาปรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างอาชีพ

3.5 ด้านการให้เกียรติและเคารพสิทธิสตรี ปฏิบัติต่อสตรีอย่างเสมอภาคกัน

3.6 ด้านส่งเสริมและรักษาวัดนธรรมประเพณี อันดีงาม อนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมงานประเพณีท้องถิ่นจากฐานสู่รุ่น

3.7 ด้านการอารักขา ค้ำครอง ปกป้อง อันชอบธรรม ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญทางศาสนาและน้อมนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้เพื่อหล่อหลอมจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน อีกทั้งยังแสดงถึงความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมของคนในชุมชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมีส่วนช่วยให้การขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาพร พรหมเสน (2566) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การที่ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทต่อกระบวนการจัดทำแผน โดยเข้ามาสะท้อนปัญหาและความต้องการของหมู่บ้านและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้แผนพัฒนามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระฐิติพงศ์ ฐานวีโร (ท่าพนม) (2566) พบว่า ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก แสดงให้เห็นถึงประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจกรรมต่าง ๆ

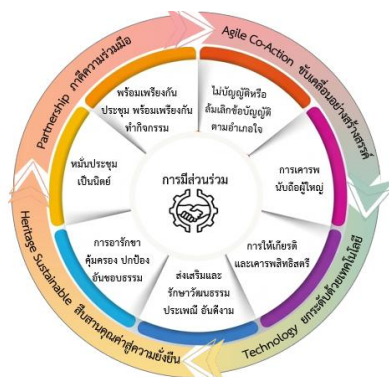
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับค่อนข้างสูง ($R=.730^{**}$) แสดงให้เห็นว่า เมื่อนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชนอย่างเหมาะสม จะช่วยหล่อหลอมให้ประชาชนเกิดความรัก ความสามัคคี และความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจและความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน เมื่อเกิดความสัมพันธ์เชิงบวกดังกล่าว ย่อมนำไปสู่การรวมพลังในการคิด ร่วมวางแผน และร่วมลงมือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี ปันเต็ม (2565) พบว่า หลักอปริหานิยธรรมมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่แสดงออกต่อการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .788^{**}$) ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยให้ความสำคัญกับการประชุมอย่างสม่ำเสมอ ความพร้อมเพรียงในการร่วมประชุมและดำเนินกิจกรรม และไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้าง สิ่งที่ได้กำหนดไว้นำมาประยุกต์ใช้กับการออกเสียงเลือกตั้งการสรรหาการเมือง และการณรงค์หาเสียงในระดับค่อนข้างสูง ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวรวิฑู วรวิฑูฒิเมธี (ลือไธสง) (2564) พบว่า ความสัมพันธ์ของหลักอปริหานิยธรรมกับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=.636^{**}$) กล่าวได้ว่า เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบูรณาหลักอปริหานิยธรรมกับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ก็จะทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยการนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ พบว่า การประชุมอย่างสม่ำเสมอช่วยให้เกิดการสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ประชาชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ การดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงก่อให้เกิดความร่วมมือและพลังขับเคลื่อนงานอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการยึดมั่นในกฎระเบียบและมติของชุมชนช่วยสร้างความเป็นธรรมและความเชื่อมั่นในกระบวนการพัฒนา การให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ การให้เกียรติและเคารพสิทธิสตรี ตลอดจนการสืบสาน

วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ล้วนเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและอัตลักษณ์ของชุมชน ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้ประชาชนยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการทำงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในทุกมิติทั้งการร่วมตัดสินใจวางแผน การร่วมดำเนินงานโดยใช้ศักยภาพและภูมิปัญญาที่มี การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง และการติดตามประเมินผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง ประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของเวธิกา แดงเรือง (2560) พบว่า เมื่อนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาการบริหารงาน ช่วยให้องค์กรหรือบุคลากร หรือพนักงาน และประชาชนที่ได้นำ อปริหานิยธรรมนี้ไปปรับใช้ทำให้บุคลากรเกิดความสามัคคี อันส่งผลให้องค์กรมีความ เจริญรุ่งเรืองและไม่มีเสื่อม ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทักษิณ ประชามอญ (2561) พบว่า สามารถเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรภาครัฐและประชาชนให้เกิดทักษะที่จำเป็นและ ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเน้นการดำเนินงานผ่านการประชุม กันเนื่องนิยต์ การทำงานร่วมกันเป็นทีม และยึดถือแนวปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร การให้ความเคารพตามหลักอาวุโส การคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น ตลอดจนการสร้างความผูกพันต่อองค์กร และการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วย ยกระดับการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นผลที่มาจากการสำรวจสภาพปัญหา การพัฒนา นวัตกรรมและการติดตามประเมินผล จนนำไปสู่การประมวลและสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สามารถ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ในรูปแบบโมเดลวิถีทางสู่ความยั่งยืน (The Path to Sustainable Model) ดังแสดงภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงนวัตกรรมที่เกิดจากการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรม เข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างระบบความร่วมมือต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและใช้หลักธรรมเป็นกลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วน ซึ่งประกอบด้วย 1. ภาวศึความร่วมมือ 2. ขับเคลื่อนอย่างสร้างสรรค์ 3. ยกระดับด้วยเทคโนโลยี 4. สืบสานคุณค่าสู่ความยั่งยืน โดยมีรายละเอียดของภาพดังนี้

1. P - Partnership ภาวศึความร่วมมือ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชนและประชาชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักอปริหานิยธรรมและการยึดประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ความไว้วางใจ และการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกันอย่างชัดเจน

2. A – Agile Co-Action ขับเคลื่อนอย่างสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการลงมือปฏิบัติร่วมกันของชุมชนอย่างยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหา สามารถปรับตัวตามสถานการณ์จริง ลดข้อจำกัดของการทำงานแบบเดิม และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดนวัตกรรมและแนวทางใหม่ ๆ เหมาะสมกับพื้นที่

3. T – Technology ยกระดับด้วยเทคโนโลยี นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน การสื่อสารการตลาดออนไลน์ และระบบติดตามประเมินผล เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ลดต้นทุน และขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประชาชน

4. H - Heritage Sustainable สืบสานคุณค่าสู่ความยั่งยืน เป็นผลลัพธ์ของการพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักพุทธธรรมในการดำรงชีวิต ควบคู่กับการอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้อัตลักษณ์ชุมชนสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นต่อไป เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอควรกำหนดนโยบายด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยพัฒนากลไกและช่องทางการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มีความหลากหลาย ครอบคลุม และเข้าถึงได้ง่าย

2. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัวควรกำหนดนโยบายกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมการจัดให้มีพื้นที่สาธารณะหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

3. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว ควรกำหนดนโยบายการติดตามและ ประเมินผลแบบบูรณาการโดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความสามารถในการตรวจสอบ และความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว ควรปรับปรุงแบบการประชุมให้มีความยืดหยุ่นโดย กำหนดเวลา สถานที่ประชุมให้เข้าร่วมได้สะดวก สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

2. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัวควรส่งเสริมและจัดตั้งคณะทำงานร่วมแบบบูรณาการ ระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ประชาชน และภาคเอกชนในพื้นที่ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนตามความรู้ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพของแต่ละภาคส่วน

3. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว ควรพัฒนากลไกการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นธรรมและทั่วถึง โดยสนับสนุนการจัดตั้งหรือเสริมความเข้มแข็งของกองทุนชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน

4. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัวควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เพื่อจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และรายงานผลอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการของเครือข่ายภาครัฐภาคประชาชนและภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2. ควรศึกษาปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและการตัดสินใจของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนระหว่างพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และการวางแผน กองแผนงาน. (2566). *แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ดีไซน์ แอนด์ พรินท์ติ้ง.

- กลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน. (2567). *สรุปผลการดำเนินงานการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดน่าน*. น่าน: บัณฑิตศึกษา.
- กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน. (2567). *แผนปฏิบัติราชการรายปี (พ.ศ. ๒๕๖๘) ของกรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- ทักษิณ ประชามอญ. (2561). *รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนาพร พรหมเสน. (2566). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พนารัตน์ มาศมมาดล. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้น 12 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/pDJBv>
- พระจิตติพงษ์ ฐานวิโร (ทำพนม). (2566). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวรวิทย์ วรวิทย์เมธี (ลือไธสง). (2564). *การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เวธิกา แดงเรือง. (2560). *การบริหารงานตามหลักกอบริทานิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสรรค จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 43)*. กรุงเทพฯ: บริษัทเอส. อาร์. ฟรันด์แมสโปรดักส์ จำกัด.

- สุภาวดี ปันเต็ม. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักทะเบียนอำเภอปัว. (2567). ข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งอำเภอปัว จังหวัดน่าน (อัดสำเนา). น่าน: ที่ว่าการอำเภอปัว จังหวัดน่าน.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.